

STEPHANO PONCHERIO

BAIONENSI EPISCO.

po, tum integerrimo, tum do-
ctissimo, Iacobus Syl-
uius Medicus

*

S. D. P.

INCREDIBILIS Virtus tua, mo-
rumq; integritas, & eruditio singula-
ris, summa deniq; omnibus in rebus
geredis prudentia, non mediocriter nos
comouerunt, Praesul dignissime, vt hos
labores nostros nomini tuo dedicare-
mus. Accessit tuorum in nos beneficiorum & magnorum
& multorum memoria, quam nobis immortalem fore mo-
numento aliquo, & amplitudine tua dignissimo, & con-
ditioni meae proprio maximè, hoc est ingenij mei partu ali-
quo recenti nec incelebri, planè testari visum est: cuiusmodi
profecto est, quam dignitati tuae nunc offerimus, Ioannis
Mesuae medici praestantissimi interpretationem: opus sanè
quàm arduum & nuper impeditum, nunc autem cura no-
stra expeditum sic, atque expolitum, vt iam doctis non pla-
cere modo sed etiam prodesse possit plurimum. Quàm verò,
non sit facile rebus longa & obscura caligine mersis, &
velut illuuiæ sordida obsitis, dare, aut verius reddere splen-
dorem, norunt omnes. Hanc quoque difficultatem auxit
desiderium exemplaris alicuius, qua est lingua à Mesuae scri-
ptum hoc opus. Sunt enim qui Graecè putent scripsisse, quo
tempore Godefredus Lotharingorum rex Syriam, & in ea
Damasum, & Hierusalem expugnauit. Sunt qui sub Ha-
dria

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

driano Pontifice, anno Christi millesimo centesimo quin-
 quagesimo octauo, floruisse contendunt. Alij Arabice om-
 nino scripsisse existimant, quæ mihi sententia magis arri-
 det, cum & versio vetus impolita quidem, sed (vt conie-
 ctare licet) fidelis, voces Arabicas non paucas seruarit, non
 substituerit. Legisse tamen non Arabes solos, sed etiã Gra-
 cum nescio quem in simplicibus saepe citatum & Hippo-
 cratem & Galenum, ipsius scripta therapeutica omnia pla-
 nè cõuincunt. In quibus singulis exactissima vsum metho-
 do Mesuen facile deprehendet quisquis attentè ipsa legerit.
 Nam quomodo Galenus libris quinque primis simplicium,
 methodum (quæ in vniuersalibus versatur, vt in particu-
 laribus exercitatio) exquisitam docet medicamentorum o-
 mnium facultates inueniendi: libris verò reliquis eam me-
 thodum in singulis simplicibus exercet, quod sine hac in
 particularibus exercitatione nulla res perfecta cognoscitur.
 Ad eundem prorsus modum scriptor illustris Mesues libro
 primo viam rationemq; scribit, medicamenta presertim
 purgantia (quod horum in medicina vis sit maxima, &
 periculo, nisi diligenter cauetur, exposita) deligendi, & ho-
 rum vires si quæ sint noxiæ, castigandi: libro deinde secun-
 do eam applicat methodum simplicibus medicamentis pur-
 gantibus, non quidem omnibus sed etate sua consuetiori-
 bus. Quomodo item Galenus libros scripsit de medicamen-
 torum tum generalium, tum cuique parti affecta familia-
 rium compositione, & de antidotis: sic Mesues lib. de anti-
 dotis medicamenta scripsit generalia, sectionibus duodecim
 ceu classibus distributa. Deinde etiam cuique singularum
 partium affectui proprium, libro quem ob id medicorum
 vulgus de appropriatis appellat, nos medica Mesuæ opera,
 & practica aliquoties vocauimus. Quæ fortasse aliquando
 etiam expolierimus, si hunc laborem doctis non displicere in-

tellexerimus. Sed quāta, Deus bone, in horum singulis Me-
 sue libris emicat methodus diuisione vbi que exacta proce-
 dens, & vbi necesse est, diffinitione. Quod si optimus est
 medicus, quisquis optimè in medicis diuisionibus exerci-
 tus, vt Galeno videtur, quis Mesuen medicum esse omnino
 praestantissimum negabit? Nam librum primum in theo-
 remata quatuor distribuit: deinde vnumquodque ita inge-
 nio summo & acerrimo tractat, vt mirari subeat haecenus
 minoris quā pro merito aestimatum fuisse Mesuen. Quan-
 quā eum semper Arabica familia praedicauit: Graeca verò
 ferè aspernata est, sed verbis tantum: cum asclepiadarum
 permultis solenne haecenus fuerit post Hippocratē & Ga-
 lenum, etiam Mesuen tractare, ex illòq; ceu sylua quadam
 remedia omnis generis depromere continēter, quibus haud
 scio an meliora scriptores Graeci habeant, quamuis & his
 accepta sit referenda pars bona eorum quae Mesues recen-
 set. Sed tamen is ipse & eo priores medici Arabes pracla-
 ra multa remedia à se inuenta multo vsu probarunt, quae
 etiā in opus suum Mesues coniecit. Quid verò attinet com-
 memorare nunquam satis laudatum ordinem in simplici-
 bus ab eo seruatum. Cum enim autore Galeno semper sit à
 mitioribus remedijs curando inchoandum, nisi morbus sit
 extremus. Mesues operibus ipsis scripta communione iun-
 xit, & prima scripsit medicamenta purgantia maximè
 clementia, & parte maxima Graecis prioribus incognita,
 magno mortalium incommodo, quippe qui Elleboro, peplio,
 colocynthide, & similiter Valentibus medicamentis pur-
 gabantur quanto cum periculo, abundè docet Hippocr. lib. 5.
 aph. 1. & de Elleborismo epistola ad Democritum, cum haec
 mitiora nondum essent inuenta. Adde, quod vbi simplicia
 singula verbis circumscripsit & quae parum cognita existi-
 mabat, velut definiuit, quod vnumquodque habeat species

N V N C V P A T O R I A .

ac differentias, diuisione explicat: deinde harum quanlibet describit & suis coloribus bellè pingit, si est ignotior, posteaquam vnaquaque ad agendum in corpus nostrum facultatem sit sortita, ex ipsis qualitibus primis, tum ex varia substantiarum inibi simul mistarum natura, tum denique in multis ex totius substantiæ proprietate seu forma nobis incognita, doctè explicat. Addit etiam quid corpus nostrum ab his immutetur, & quæ à quibus pati sunt habilia, castigationes appellans, noxarum corpori nostro à quibusdam ipsis impendentium. Quas quidem castigationes nunc primis quoque aut secundis, aut tertijs qualitibus, sæpe etiam quartis, & substantiarum cōtrarietati & toti etiam substantiæ committit. An non est hæc methodus Hippocratis à Platone, à Galeno, à cæteris omnibus doctis de natura viris exercita, quoties aliquid vel discere ipsi, vel alios docere voluerunt. In Syrupis quoque simplicibus compositis priores descripsit: quia simplex composito & natura & doctrina est prius. In electarijs, quæ vocarunt delicata, & nature nostræ familiaria magis, priora scripsit, deinde amara & magis medicamentosa. Galenus præterea in libris de medicamentorum compositionibus passim medicos accusat, qui simplicium mensuras & pondera in suis descriptionibus neglexerunt, aut etiam componendi modum: omnium tamen maximè illos, qui remediorum vires citra limitationem compositis adscripserunt: ut ad vocem perditam, ad surditatem, ad cephalalgiam remedium: cum horum affectuum quisque sit multiplex, variâsque ac sæpe contrarias sequatur causas, quarum cuique suum esse oportet remediū: nullum omnium semper commune. At Mesuen quis admiratione & imitatione dignissimum non suspiciat, & merita laude exornet? cum in singulis remediorum suorum descriptionibus leget primum, quibus morborum differen-

Initio metho.
& lib.
de natura
hominis in
fine.

EPISTOLA

tjs, & à qua causa hoc remedium sit salutare: deinde
 quanta cuiusque simplicis portione constet: adhuc quoniam
 modo inuicem hæc miscenda sint: postremo quatum cuiusque
 remedij dandum sit his & illis viribus: imbecillis scilicet
 minimam, valentibus maximam, et horum medijs mediocrem
 & ipsi largiendam, cum aliter quãtitas remediorum expli-
 cari non queat. Si igitur medicamentorum compositiones
 scribenti, facultas eorum saltem generalis, & coctionis ra-
 tio, & vñdi modus doceda sunt, vt Galeno visum est. Hæc
 Lib. 1. com. ph. g. autem omnia Mesues ad viuum exequutus est, is profecto
 ad Galeni canonem medicamentorum compositorum scriptor
 idoneus fuerit. Sed remediorum etiam idem pollentium et
 saepe isdem constantium copia passim illudit Mesues. Id au-
 tem qui Mesua vitio vertunt, Galenum & ceteros omnes
 medicos illustres accusant, apud quos stomachica, stoma-
 tica, arteriaca, sarcotica, colletica, colica, et id genus alia re-
 media inuenias plurima, omnino aut paulominus similia.
 Mesua præterea vitio datur ab ætatis huius medicis, quod
 Dioscoridi & Galeno quadam adscribat, in simplicibus
 præsertim & antidotis, quæ ipsis ignorata aut saltem in-
 dicta fuerunt. Sed ab hac calumnia Mesuen vindicare non
 fuerit difficile, si recipiamus, quod verissimũ putem, ipsius
 ætate, vt nunc quoque libros non paucos pro Galenicis
 receptos, quomodo in aliorum doctorum propè omnium
 scripta, libri aliquot spurij irrepserunt. Hos autem sua lingua
 versos vt credi potest, habuit Mesues, ex his descripta quæ-
 dam Galeno adscripsit, quorum pars bona in spurijs illis Ga-
 leni libris, versione veteri, etiam hodie legitur. Et nos Dio-
 scoridem aliquando vidimus cui primarum qualitatum or-
 dines passim erant inscripti, cuius diligentia nescio: At cer-
 tum est Mesuen in suo Dioscoride, & suo Galeno hæc legis-
 se. Toties enim memoria labi non potuit, sed omnia hæc, si-

NUNCUPATORIA.

ue ex horum alterutro, ut dixi, suppositio descripserit, siue ex alio quouis, quid attinet accusare, cum vera sint omnia? Quae tamen ex his & alijs quibusdam parum recte, ab eo scripta clamantur mitiora quadam, alia autem vera ostendimus nostris in Mesuen scholijs. Sed quid tempus occupo calumnijs in Mesuen diluendis, cum satius fuerit, merita laude hominem illustrare? An quae so Manardus etate nostra medicus longè doctissimus obscuram & sordidam Mesuae versionem verius quam Mesuen emaculare alicubi, passim clariorem reddere tentasset, nisi eximium aliquem illum scriptorem existimasset? Manardi grauem sententiam Ioannes Tagaultius mihi in re medica praeceptor vnde quaque absolutus confirmat, commentarijs duobus eruditissimis, priore in Mesuae canones, posteriore in simplicia, haud ita pridem editis. Quid quod Petrum Brissotum, omnium qui post Galenum floruerunt medicorum clarissimum, non piguit pharmacopaeis Mesuen publicè interpretari? Sed quid in re tam perspicua testibus vtor parum necessarijs? quasi verò non intelligant huius tempestatis medici, quantumuis Graecorum lectione exerciti, Mesuen tanquam coryphaeum sibi familiarem reddendum esse: ex eo remedia propè omnia tam sumenda quam adiuuenda, corroganda esse, sine Mesuae doctrina humores non apparari, non vacuari, non obstructa liberari, nullum propè opus medicum perfici. Hunc igitur tantorum nobis bonorum autorem colamus, contra maledicorum calumnias tueamur, iusto semper honore prosequamur. Sic tamen ut neque Hippocrati neque Galeno aequemus, ceteris ipsum praeponere non dubitemus, in therapeutica medicinae parte. Hanc enim solum quod sciam tractauit, eamque absolutissimè, si opera ipsius omnia perlegeris: quanquam fusius causa quaedam salubres effectrices extendi possint, quam in suis practicis

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

explicit: tantum quantum rei proposita conueniebat, edocuit. Quapropter Ioannes Capella senior, regis Gallorum Francisci medicus, omnium medicorum, Græcorum Latinorum, Arabum lectione & longissimo medicorum operum usu exercitatisimus, Mesuæ practicam cæteris iure optimo mihi præponere videtur. Ex quibus omnibus iam intellexisti Præsul optime, quàm sit non medicorum ordini modo & pharmacopæorum, sed reliquis quoque hominibus utilis, et propè necessarius Mesues: tibi verò iucundus, nec incommodus, quòd medicorum libris non mediocriter delecteris, quoties tibi à negotijs tum pontificijs tum regijs vacat: & de his pronunties aliquid, præsertim quando tibi consuetudo intercedit cum Emario Ranconeto collega tuo iuris prudentissimo, & omni disciplinarum genere exercitatisissimo, medicæ rei amantiissimo & studiosissimo. Hunc igitur laborem nostrum manu grata suscipe, Præsul venerande, hunc diligenter, ut libros bonos soles, versa, nec studij & operæ in eo collocatæ (certo scio) vnquam pœnitebit. Malui autem hac epistola Mesuæ defensionem et laudes meritas inscribere, quàm tuas: quòd probè sciam te omni genere laudis cumulatisimum, hæc hominum de tua amplitudine elogia, non affectare: sed Dei Optimi Maximi gloriam tibi solam expeti, quod hominis planè Christiani testimonium est certissimum.

Vale.